

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Viite: Yhdistykselle osoitettu lausuntopyyntö.

Oikeuspoliittinen yhdistys – Rättspolitiska föreningen – Demla ry.

Lausunto unionipetosdirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä 15/2018.

SAATE

Oikeuspoliittinen yhdistys – Rättspolitiska föreningen Demla ry kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä.

YLEISHUOMIOITA MUISTIOSTA

Yleisellä tasolla muistio on perusteellisesti ja taiten laadittu, ja muodostaa hyvän pohjan unionipetosdirektiivin implementoinnille. Muistion perusteella kansallinen lainsäädäntö vastaa jo varsin pitkälle direktiivin asettamia velvoitteita, ja menee lukuisissa kohdissa direktiivin vaatimaa minimitasoa pidemmälle. Direktiivi edellyttää suurelta osin vain teknisluontoisia säännösmuutoksia.

Vaikka muistiossa luodaankin luvussa 2.2. katsaus kansainväliseen kehitykseen, varsinainen oikeusvertaileva osuus näyttäisi puuttuvan. Tämä on valitettavaa sekä tutkimuksellisista että sisällöllisistä syistä. Oikeusvertailun puuttuminen on myös varsin odottamatonta ottaen huomioon lainsäädäntötyön kehitys ja itse muistion kohde. Siksi olisikin tarpeen, että ennen eduskuntakäsittelyä muistiota täydennettäisiin tältä osin.

YKSITYISKOHTAISET HUOMIOT

Sivuilla 46-48 käsitellään virkamiehen tai kansanedustajan lahjontaa sekä virkamiehen tai kansanedustajan lahjuksen ottamista. Muistiossa eri tilanteita analysoidaan hyvin, mutta erittäin esityövetoisesti, ja tästä syystä analyysi jää hieman ajastaan jälkeen. Muistiossa lahjontaa lähestytään hyvin perinteisesti aineellisena tai materiaalisena lahjontana (jonka röyhkein muoto näyttäisi olevan käteisen rahan tarjoaminen ja vastaanottaminen), vaikka nykyaikana lahjonta voi olla yhteydessä tietoyhteiskunnan palveluihin ja niiden hyväksikäyttöön. Lahjonta voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että lahjuksen antaja – tässä tapauksessa internetyritys – tarjoaa virkamiehelle tai kansanedustajalle ansaitsematonta näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa tai internetin hakukoneissa. Tämä puolestaan näkyy esimerkiksi tehokkaampana vaalikampanjointina siten, että kilpailevien ehdokkaiden näkyvyys hakukoneissa ja sosiaalisen median syötteissä heikkenee tai väistyy ilman hyväksyttävää syytä.

Tämä muodostaa ongelman ja uhan kahdesta syystä. Ensinnäkin kansanedustajien poliittinen tulevaisuus on nykyään täysin riippuvainen tietoverkoista, hakukoneista ja sosiaalisesta mediasta. Internetissä kilpailu yleisön ja äänestäjien huomiosta on kovaa, sillä poliitikot joutuvat toistensa lisäksi kilpailemaan myös muuta internetin sisältöä vastaan käyttäjien ja äänestäjien huomiosta. Perinteisten tiedotusvälineiden aikakaudella tällaista kilpailua ei ollut. Kilpailutilanne tekee pienenkin ansaitsemattoman avun vastaanottamisesta houkuttelevaa. Toisekseen tällainen lahjonta voidaan toteuttaa algoritmien ja tekoälyn avulla, jotka edustavat uusia tekotapoja. Rikosoikeudellisen

legaliteettiperiaatteen vuoksi nämä tekotavat olisi syytä ottaa huomioon tunnusmerkistöjä tarkistettaessa. Niiden lisääminen säännöksiin on tarpeen.

Sivuilla 63-66 käsitellään julkisen vallan käytön suhdetta oikeushenkilön rangaistusvastuuseen. Muistiossa todetaan, että kansanedustajat eivät rikoslain 40 luvun valossa rinnastu suoraan julkista valtaa käyttäviin henkilöihin. Sivulla 65 kirjoitetaan: ”Tässä esityksessä ehdotettavassa kansanedustajia koskevassa virka-aseman väärinkäyttämisen rangaistavaa olisi toiminta, jossa kansanedustaja tietyissä hänellä kansanedustajana olevassa omaisuuden hallinnointia koskevassa tehtävässään toimisi omaisuuden oikean käyttötarkoituksen vastaisesti ja siten vahingoittaisi tai yrittäisi vahingoittaa EU:n taloudellisia etuja.”

Näissä kohdissa korostuu eräs nykyaikainen ongelmatilanne, joka on vaarassa jäädä muistiossa katveeseen. Ensinnäkin julkista budjettivaltaa käyttämällä kansanedustajat voivat käyttää julkista valtaa tavalla, joka vaarantaa unionin taloudelliset edut tai vahingoittaa niitä (esim. valtion ylivelkaannuttaminen ja velkakriisit). Rikosoikeudellisen sanktion uhka voisi tässä tapauksessa luoda tehokkaan yleisestävän vaikutuksen unionia vahingoittavan budjettivallankäytön torjumiseksi. Toisekseen varallisuuden kääntöpuoli on velka. Näin ollen sellainen unionin velkojen ja vastuiden lisääminen, jonka tarkoituksena on vahingoittaa tai yrittää vahingoittaa unionia, tulisi kriminalisoida yhtä lailla. Tätä tukee nähdäksemme direktiivin 2(1a), jossa unionin taloudellinen etu määritellään hyvin laajaksi.

Helsingissä

18.6.2018

Annastiina Ali-Lekkala

Hallituksen puheenjohtaja

Wiking Vuori

Sihteeri

Oikeuspoliittinen yhdistys – Rättspolitiska föreningen – Demla ry